

Current Issues of Personal Data Protection in the Digital Age

Aziza Donaeva

Senior Adviser at the Institute for Legislative Analysis and Regulatory Impact
Assessment under the Ministry of Justice

Annotation. This thesis analyzes the protection of personal data in the digital age as a modern legal and technological challenge. The rapid development of digital public services, financial technologies, e-commerce, social networks and artificial intelligence has significantly increased the volume of personal data being processed. As a result, the protection of privacy, information security and digital rights has become one of the most important issues for states and society. The thesis examines international statistics, foreign experience and possible directions for improving the legal framework of Uzbekistan.

Keywords: personal data, digital rights, information security, data breach, GDPR, privacy, cybersecurity.

“Raqamli davrda shaxsga doir ma’lumotlarni himoya qilishning dolzarb masalalari”

Aziza Donayeva,
Adliya vazirligi huzuridagi
Qonunchilikni tahlil qilish
va tartibga solish ta’sirini
baholash instituti katta maslahatchisi

Annotatsiya. Ushbu tezisdan raqamli davrda shaxsga doir ma’lumotlarni himoya qilish masalasi zamonaviy huquqiy va texnologik muammo sifatida tahlil qilinadi. Bugungi kunda davlat xizmatlari, bank-moliya tizimi, elektron tijorat, ijtimoiy tarmoqlar va sun’iy intellekt texnologiyalarining keng qo’llanilishi natijasida shaxsiy ma’lumotlar hajmi keskin oshmoqda. Bu esa fuqarolarning shaxsiy hayoti daxlsizligi,

“KELAJAK TEKNOLOGIYALARI VA SUN’IY INTELLEKT”
nomli respublika ilmiy-amaliy masofaviy konferensiyasi
VOLUME-1, ISSUE-2, 2026

axborot xavfsizligi va raqamli huquqlarini ta’minlash zaruratini kuchaytirmoqda. Tezida xalqaro statistik ma’lumotlar, xorijiy tajriba hamda O‘zbekiston qonunchiligini takomillashtirish bo‘yicha takliflar yoritiladi.

Kalit so‘zlar: shaxsga doir ma’lumotlar, raqamli huquqlar, axborot xavfsizligi, data breach, GDPR, shaxsiy hayot daxlsizligi, kiberxavfsizlik.

Raqamli transformatsiya jarayoni inson hayotining deyarli barcha sohalariga kirib bordi. Bugungi kunda odamlar davlat xizmatlaridan foydalanish, bank amaliyotlarini bajarish, tovar va xizmatlarni xarid qilish, ijtimoiy tarmoqlarda muloqot qilish, ta’lim olish va tibbiy xizmatlardan foydalanish jarayonida doimiy ravishda shaxsga doir ma’lumotlarini taqdim etmoqda. Bunday ma’lumotlarga ism-sharif, tug‘ilgan sana, yashash manzili, telefon raqami, pasport ma’lumotlari, biometrik ma’lumotlar, bank kartasi rekvizitlari, geolokatsiya, tibbiy ma’lumotlar va boshqa shaxsni bevosita yoki bilvosita aniqlash imkonini beruvchi axborotlar kiradi.

Avvallari shaxsiy ma’lumotlar asosan qog‘oz hujjatlar yoki alohida idoraviy bazalarda saqlangan bo‘lsa, hozirgi davrda ular yirik raqamli platformalar, bulutli texnologiyalar, mobil ilovalar va sun’iy intellekt tizimlari orqali qayta ishlanmoqda. Shu sababli shaxsga doir ma’lumotlarni himoya qilish endilikda faqat texnik xavfsizlik masalasi emas, balki inson huquqlari, shaxsiy hayot daxlsizligi va davlatning raqamli boshqaruvdagi mas’uliyati bilan bog‘liq kompleks huquqiy masalaga aylandi.

Raqamli texnologiyalarning rivojlanishi bir tomondan inson hayotini yengillashtirayotgan bo‘lsa, ikkinchi tomondan shaxsiy ma’lumotlarning noqonuniy tarqalishi, sotilishi, firibgarlikda foydalanilishi yoki uchinchi shaxslarga ruxsatsiz uzatilishi xavfini oshirmoqda. Masalan, **2025-yil** boshida dunyo bo‘yicha internet foydalanuvchilari soni 5,56 milliard kishiga yetgan, bu esa yer aholisi umumiy sonining **67,9 foizini** tashkil etadi. Shu bilan birga, **2025-yilda** faol ijtimoiy tarmoq foydalanuvchi identifikatorlari soni **5,24 milliardga** yetgani qayd etilgan. Bu raqamlar shuni

“KELAJAK TEKNOLOGIYALARI VA SUN’IY INTELLEKT”
nomli respublika ilmiy-amaliy masofaviy konferensiyasi
VOLUME-1, ISSUE-2, 2026

ko‘rsatadiki, insonlarning shaxsiy ma‘lumotlari tobora ko‘proq raqamli muhitda shakllanmoqda va saqlanmoqda.

Shaxsga doir ma‘lumotlar buzilishi bilan bog‘liq holatlar ham yildan-yilga ortib bormoqda. Identity Theft Resource Center ma‘lumotlariga ko‘ra, **2024-yilda** AQSHda **3 158 ta** ma‘lumotlar buzilishi holati qayd etilgan va buning natijasida fuqarolarga **1,7 milliarddan** ortiq xabarnoma yuborilgan. Bu **2023-yilga** nisbatan jabrlanganlar haqidagi xabarnomalar soni **312 foizga** oshganini ko‘rsatadi. Mazkur holat shaxsiy ma‘lumotlar himoyasi nafaqat yirik texnologik kompaniyalar, balki davlat organlari, banklar, tibbiyot muassasalari va boshqa tashkilotlar uchun ham dolzarb muammo ekanini tasdiqlaydi.

Ma‘lumotlar buzilishining iqtisodiy oqibatlari ham juda katta. IBM‘ning **2025-yilgi “Cost of a Data Breach Report”** hisobotiga ko‘ra, dunyo bo‘yicha bitta ma‘lumotlar buzilishi holatining o‘rtacha qiymati **4,44 million** AQSH dollarini tashkil etgan. Bu xarajatlar faqat texnik tiklash ishlari bilan cheklanmaydi, balki sud xarajatlari, mijozlar ishonchini yo‘qotish, jarimalar, biznes obro‘sigacha yetgan zarar va xavfsizlik tizimlarini qayta qurish kabi omillarni ham o‘z ichiga oladi.

Shaxsga doir ma‘lumotlarning buzilishi fuqarolar uchun ham jiddiy oqibatlariga olib keladi. Masalan, pasport ma‘lumotlari yoki bank karta rekvizitlari sizib chiqsa, ular firibgarlik, kredit olish, soxta akkauntlar ochish yoki boshqa noqonuniy harakatlarda ishlatilishi mumkin. Telefon raqami, yashash manzili yoki geolokatsiya ma‘lumotlarining tarqalishi esa shaxsning xavfsizligi va shaxsiy hayoti daxlsizligiga bevosita tahdid tug‘diradi. Ayniqsa, tibbiy, biometrik va moliyaviy ma‘lumotlar eng nozik shaxsiy ma‘lumotlar hisoblanadi, chunki ular o‘zgartirib bo‘lmaydigan yoki uzoq muddatli oqibatlariga olib keladigan axborotlar sirasiga kiradi.

Xorijiy tajribaga nazar tashlaganda, Yevropa Ittifoqining Umumiy ma‘lumotlarni himoya qilish reqlamenti — GDPR eng rivojlangan huquqiy mexanizmlardan biri

“KELAJAK TEKNOLOGIYALARI VA SUN’IY INTELLEKT”
nomli respublika ilmiy-amaliy masofaviy konferensiyasi
VOLUME-1, ISSUE-2, 2026

sifatida e’tirof etiladi. GDPR shaxsga doir ma’lumotlarni qayta ishlashda qonuniylik, adolatlilik, shaffoflik, maqsadga muvofiqlik, ma’lumotlarni minimallashtirish, aniqlik, saqlash muddatini cheklash va xavfsizlik prinsiplarini belgilaydi. Ushbu reglamentga ko‘ra, fuqaro o‘z ma’lumotlariga kirish, ularni tuzatish, o‘chirish, qayta ishlashni cheklash va ma’lumotlarni ko‘chirish huquqiga ega. Eng muhim jihatlardan biri shundaki, tashkilotlar shaxsiy ma’lumotlar bilan ishlashda fuqaroning aniq va ongli roziligini olishi, ma’lumotlar buzilishi yuz berganda esa vakolatli organga va ayrim hollarda fuqaroga xabar berishi shart.

Germaniya tajribasida shaxsiy ma’lumotlar himoyasi shaxsiy hayot daxlsizligi va inson qadr-qimmatini bilan uzviy bog‘liq holda qaraladi. Bu mamlakatda davlat organlari va xususiy sektor tomonidan ma’lumotlarni qayta ishlashda qat’iy nazorat mavjud. Har bir tashkilot ma’lumotlarni yig‘ishdan oldin uning aniq maqsadini belgilashi, ortiqcha ma’lumotlarni talab qilmasligi va fuqaro roziligini asosli shaklda olishi lozim. Bunday yondashuv shaxsiy ma’lumotlarni “cheksiz resurs” sifatida emas, balki inson huquqlariga bevosita taalluqli himoyalangan axborot sifatida ko‘rishga asoslanadi.

Estoniya tajribasi ham raqamli davlat boshqaruvi sharoitida shaxsiy ma’lumotlarni himoya qilish bo‘yicha muhim ahamiyatga ega. Estoniyada elektron hukumat, elektron identifikatsiya va raqamli imzo tizimlari keng rivojlangan. Shu bilan birga, fuqaro o‘z ma’lumotlariga qaysi davlat organi yoki tashkilot kirganini ko‘rish imkoniyatiga ega. Bu ochiqlik mexanizmi davlat organlarining mas’uliyatini oshiradi va fuqarolarda raqamli xizmatlarga nisbatan ishonchni mustahkamlaydi. Demak, raqamli davlat qurishda faqat xizmatlarni elektronlashtirish yetarli emas, balki fuqaroga o‘z ma’lumotlari ustidan nazorat qilish imkoniyatini ham berish zarur.

Janubiy Koreya tajribasida esa ma’lumotlar sizib chiqishi uchun javobgarlik mexanizmlari kuchli yo‘lga qo‘yilgan. Mazkur davlatda shaxsiy ma’lumotlarni himoya qilish bo‘yicha alohida nazorat organlari faoliyat yuritadi, tashkilotlarga ma’lumotlar

“KELAJAK TEKNOLOGIYALARI VA SUN’IY INTELLEKT”
nomli respublika ilmiy-amaliy masofaviy konferensiyasi
VOLUME-1, ISSUE-2, 2026

xavfsizligini ta’minlash bo’yicha aniq majburiyatlar yuklatiladi. Shuningdek, ma’lumotlar buzilishi holatlarida jarimalar va kompensatsiya mexanizmlari qo’llaniladi. Bu tajriba shuni ko’rsatadiki, shaxsiy ma’lumotlarni himoya qilishda faqat deklarativ normalar emas, balki real javobgarlik va nazorat mexanizmlari muhim o‘rin tutadi.

O‘zbekiston Respublikasida ham shaxsga doir ma’lumotlarni himoya qilish bo’yicha muayyan huquqiy asoslar shakllangan. “Shaxsga doir ma’lumotlar to‘g‘risida”gi Qonun shaxsga doir ma’lumotlarni yig‘ish, tizimlashtirish, saqlash, o‘zgartirish, foydalanish, berish, tarqatish va yo‘q qilish bilan bog‘liq munosabatlarni tartibga soladi. Ushbu qonunda shaxsga doir ma’lumotlar subyekti, operator, ma’lumotlarni qayta ishlash, rozilik, maxsus shaxsiy ma’lumotlar kabi asosiy tushunchalar belgilangan. Biroq raqamli texnologiyalar tez rivojlanayotgani sababli amaldagi qonunchilikni zamonaviy xavflarga mos ravishda doimiy takomillashtirib borish zarur.

Xususan, bugungi kunda O‘zbekistonda elektron davlat xizmatlari, bank ilovalari, onlayn savdo platformalari, ta’lim platformalari va turli mobil ilovalar orqali katta hajmdagi shaxsiy ma’lumotlar qayta ishlanmoqda. Aholi ko‘pincha ilovalardan foydalanishda maxfiylik siyosatini o‘qimasdan rozilik beradi. Ayrim hollarda esa tashkilotlar foydalanuvchidan xizmat ko‘rsatish uchun zarur bo‘lmagan ortiqcha ma’lumotlarni ham talab qiladi. Bu esa “ma’lumotlarni minimallashtirish” prinsipini milliy qonunchilik va amaliyotda kuchaytirish zarurligini ko‘rsatadi.

Shaxsiy ma’lumotlarni himoya qilishda eng muhim masalalardan biri fuqarolarning xabardorlik darajasidir. Ko‘pchilik foydalanuvchilar o‘z ma’lumotlarining qanday qayta ishlanishi, kimlarga uzatilishi yoki qanday muddat saqlanishi haqida yetarli ma’lumotga ega emas. Shu sababli davlat organlari va xususiy tashkilotlar tomonidan maxfiylik siyosati sodda, tushunarli va foydalanuvchiga qulay shaklda taqdim etilishi kerak. Fuqaro roziligi esa avtomatik belgilangan katakcha yoki

“KELAJAK TEKNOLOGIYALARI VA SUN’IY INTELLEKT”
nomli respublika ilmiy-amaliy masofaviy konferensiyasi
VOLUME-1, ISSUE-2, 2026

umumiy ibora orqali emas, balki aniq, ongli va erkin bildirilgan rozilik sifatida rasmiylashtirilishi lozim.

Yana bir dolzarb masala — ma’lumotlar buzilishi yuz berganda xabar berish majburiyatini kuchaytirishdir. Xorijiy tajribada, ayniqsa GDPR doirasida, tashkilotlar ma’lumotlar buzilishi haqida belgilangan muddatda nazorat organiga xabar berishi kerak. Agar buzilish fuqarolarning huquq va erkinliklariga jiddiy xavf tug‘dirsa, bu haqda ma’lumot subyektlariga ham xabar beriladi. O‘zbekiston amaliyotida ham bunday mexanizmni yanada aniq belgilash, ya’ni qaysi holatda, qancha muddatda va qanday tartibda xabar berilishi kerakligini qonunchilikda mustahkamlash maqsadga muvofiq.

Sun’iy intellekt texnologiyalarining rivojlanishi shaxsga doir ma’lumotlar himoyasi uchun yangi muammolarni yuzaga keltirmoqda. AI tizimlari katta hajmdagi ma’lumotlar asosida ishlaydi va ayrim hollarda foydalanuvchining xatti-harakati, qiziqishlari, xarid odatlari, siyosiy yoki ijtimoiy qarashlari haqida taxminiy profil yaratishi mumkin. Agar bunday tizimlar ustidan yetarli nazorat bo‘lmasa, shaxsiy ma’lumotlar diskriminatsiya, manipulyatsiya yoki nohaq qarorlar qabul qilishda ishlatilishi mumkin. Shu bois algoritmik shaffoflik, avtomatlashtirilgan qarorlar ustidan inson nazorati va AI tizimlarida shaxsiy ma’lumotlardan foydalanish chegaralarini belgilash muhim ahamiyatga ega.

O‘zbekiston uchun ushbu sohada bir nechta muhim yo‘nalishlarni belgilash mumkin. Avvalo, shaxsga doir ma’lumotlarni qayta ishlashda “zarur minimum” prinsipini kuchaytirish kerak. Ya’ni tashkilotlar faqat xizmat ko‘rsatish uchun zarur bo‘lgan ma’lumotlarni so‘rashi va ortiqcha ma’lumotlarni yig‘masligi lozim. Ikkinchidan, ma’lumotlar buzilishi haqida majburiy xabar berish tartibini aniq belgilash zarur. Uchinchidan, fuqarolarga o‘z ma’lumotlariga kim kirgani, ular qanday maqsadda ishlatilgani va qaysi muddat saqlanishi haqida ma’lumot olish imkoniyati kengaytirilishi kerak. To‘rtinchidan, davlat organlari va xususiy sektor uchun muntazam kiberxavfsizlik

“KELAJAK TEKNOLOGIYALARI VA SUN’IY INTELLEKT”
nomli respublika ilmiy-amaliy masofaviy konferensiyasi
VOLUME-1, ISSUE-2, 2026

auditi va shaxsiy ma’lumotlar himoyasi bo‘yicha ichki nazorat mexanizmlarini joriy etish maqsadga muvofiq.

Bundan tashqari, shaxsiy ma’lumotlarni himoya qilish bo‘yicha aholining huquqiy madaniyatini oshirish zarur. Maktab, oliy ta’lim muassasalari va ommaviy axborot vositalari orqali raqamli gigiyena, parol xavfsizligi, ikki bosqichli autentifikatsiya, shubhali havolalardan ehtiyot bo‘lish, shaxsiy hujjatlarni internetda tarqatmaslik kabi oddiy, ammo muhim qoidalar tushuntirilishi kerak. Chunki hatto eng kuchli qonunchilik ham foydalanuvchi o‘z ma’lumotlarini ehtiyotsizlik bilan tarqatsa, to‘liq samara bermaydi.

Xulosa qilib aytganda, raqamli davrda shaxsga doir ma’lumotlarni himoya qilish davlat, biznes va fuqarolar o‘rtasidagi ishonchning muhim shartidir. Internet foydalanuvchilari sonining milliardlab kishiga yetgani, data breach holatlarining keskin oshgani va bitta ma’lumotlar buzilishining o‘rtacha qiymati millionlab dollarni tashkil etayotgani ushbu masalaning global ahamiyatini ko‘rsatadi. O‘zbekiston raqamli transformatsiya jarayonida shaxsiy ma’lumotlar himoyasini nafaqat texnik xavfsizlik, balki inson huquqlarini himoya qilishning muhim elementi sifatida ko‘rishi zarur. Shu ma’noda xalqaro tajribani o‘rganish, milliy qonunchilikni takomillashtirish, fuqarolarning raqamli huquqlarini kengaytirish va tashkilotlarning javobgarligini kuchaytirish kelgusida shaxsiy ma’lumotlar xavfsizligini ta’minlashning asosiy omillaridan biri bo‘lib xizmat qiladi.